

Kirje

9.6.2026

VN/409/2026

VN/409/2026-OKM-55

Valtiovarainvaliokunta
Sivistys- ja tiedejaosto

OKM:n lausunto asia: K 3/2026 vp Hallituksen vuosikertomus 2025

Lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaidon edistämisen resurssit kuluneella vaalikaudella ja kehyskadella 2027–2030. Erityisesti tilannekuva kansallisen lukutaitostrategian ja lukutaito-ohjelman toimeenpanosta vaalikaudella sekä tilannekuva jatkonäkymistä.

Hallitusohjelmassa on panostettu perustaitojen vahvistamiseen. Panostuksiin voidaan lukea kuuluvaksi tuntilisäykset perustaitojen opettamiseen perusopetuksen ensimmäisillä luokilla, osaamistakuun toteutus, lukutaitostrategian toimien toteuttaminen, oppimistuloskehitystä tarkastelleen työryhmän työskentely sekä koulutuksellista tasa-arvoa edistävä valtionavustus.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus kasvatti perusopetuksen vähimmäistuntimäärää 3 vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Lisäyksellä tavoitellaan lisätunteja erityisesti alakoulun vuosiluokille luku-, kirjoitus- ja laskutaidon opettamiseen. Tuntilisäykset tulivat voimaan 1.8.2025. Lukutaidon vahvistamisen tavoitteena on varmistaa jokaiselle oppilaalle riittävä peruslukutaito jatko-opintoihin siirtymiseksi ja aktiiviseen toimijuuteen yhteiskunnassa. Opetustunteja lisäämällä mahdollistetaan opettajille enemmän aikaa keskittyä perustaitojen opettamiseen ja oppimisen varmistamiseen perusopetuksen alkuvuosina. Riittävän pienillä opetusryhmillä parannetaan edellytyksiä opettajan ja oppilaan väliselle vuorovaikutukselle sekä oppilaan yksilölliselle kohtaamiselle. Perustaitojen vahvistamisella luodaan vahva pohja osaamisen kehittämiselle, ehkäistään syrjäytymistä sekä oppimiserojen kasvua.

Lukutaitoa on edistetty kansallisessa lukutaitostrategiassa tunnistettujen toimien toteuttamisena. Lukutaito ja sen kehittyminen eivät rajoitu vain kouluun ja oppitunteihin. Kansallisen lukutaitostrategian suunnitavat tunnistavat pitkäjänteisen lukutaidon kehittämisen tarpeen koko yhteiskunnan alueella. Kansallinen lukutaitostrategia on valmisteltu eduskunnan sivistysvaliokunnan aloitteesta.

Hallitus toteuttaa osaamistakuun, jolla tarkoitetaan kansallisesti yhtenäisiä menettelyjä perustaitojen varmistamiseksi jokaiselle perusopetuksen päättävälle nuorelle. Tavoitteena on määritellä vähimmäisosaamisen taso ja varmistaa sen saavuttaminen vuosiluokalta toiselle siirryttäessä. Osaamistakuun

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

valmistelu käynnistettiin syksyllä 2025 lainsäädännön muutoksen valmistelulla. Hallituksen esitysluonnos, joka koskee perusopetuksen oppilaan arviointia, oli lausunnoilla 12.12.2025–23.1.2026. Tarkoitus on päivittää oppilaan arviointia koskevat säännökset ja määritellä vähimmäisosaamisen tavoitteiden saavuttaminen edellytyksenä opinnoissa etenemiselle. Hallituksen esitys on parhaillaan sivistysvaliokunnan käsittelyssä.

Koulutuksellista tasa-arvoa edistävän valtionavustuksen suuruus vakiinnutettiin vuosina 2024–2026 noin 50 milj. euron vuositasolle. Avustuksella vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa kohdentamalla tukea niille päiväkodeille ja kouluille, jotka sijaitsevat sosioekonomisesti huono-osaisemmillä alueilla. Rahoituksella vahvistetaan laadukkaiden oppimistulosten saavuttamista ja hyvinvointia ja pienennetään lapsi- ja opetusryhmäkokoja. Avustuksella on mahdollista palkata lisää opettajia ja avustajia päiväkotien ja koulujen arkeen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 2024 työryhmän, jonka tehtävänä oli tuottaa ja analysoida tilannekuvaa ja luoda yhteinen näkemys perusopetuksen oppimistulosten laskuun vaikuttaneista tekijöistä sekä laatia yhteiseen näkemyksiin perustuva esitys kehittämistarpeista ja toimenpiteistä oppimistulosten kääntämiseksi nousuun. Työryhmä luovutti raporttinsa opetusministerille 29.4.2026.

Työryhmän toimenpide-esityksissä korostuu perustaitojen vahvistaminen ja varmistaminen. Työryhmä esittää mm. oppimisen vahvistamiseksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kehittämistyötä siten, että **perusopetuksen oppiaineiden tavoitteita ja eri sisältöjä vähennetään ja selkeytetään vaatimustasoa laskematta**. Oppiainekohtaisten tavoitteiden, sisältöjen ja arviointikriteereiden tulee muodostaa johdonmukainen kokonaisuus. Jotta oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt ja arviointikriteerit muodostaisivat selkeän kokonaisuuden, tulisi ne määrittää eri vuosiluokille valtakunnallisesti. Tämä mahdollistaisi nykyistä paremmin oppimisen jatkumon ja oppilaiden tasavertaisuuden. Näin jokaisella vuosiluokalla voisi keskittyä taitojen kehittämiseen tavoitteiden pohjalta ja oppiaineiden sisältöjen opiskeluun selkeiden kuvausten pohjalta.

Työryhmä esittää myös, että **opetussuunnitelman perusteiden kehittämisen yhteydessä vahvistetaan oppilaiden luku- ja kirjoitustaitoa tarkentamalla niiden tavoitteita laadullisesti ja määrällisesti**. Lisätään konkreettisesti lukemisen määrää perusopetuksessa pysyvin toimenpitein ja valmisteluun siihen valtakunnallinen ohjeistus ja tuki. Lisäksi työryhmä esittää valtakunnallisen tehtäväpankin muodostamista opettajan toteuttaman oppilasarvioinnin tueksi.

Työryhmä teki myös esityksiä mm. perusopetuksen rahoitukseen, oppilaiden hyvinvoinnin vahvistamiseen, opettajien osaamisen kehittämiseen pedagogiseen kehittämiseen ja kodin ja koulun yhteistyön edistämiseen. [Perusopetuksen oppimistuloskehitystä tarkastelevan työryhmän loppuraportti](#)

Taide- ja kulttuuripolitiikan saralla hallituskaudella on tuettu lukemisen edistämisen parissa työskenteleviä järjestöjä sekä yleisten kirjastojen tekemää lukutaitotyötä.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan kirjatun **Lukulahja lapselle -ohjelman** rahoitus on saatu vakiinnutettua valtion budjettiin (350 000e). Lukukeskus ry:n koordinoimassa valtakunnallisessa ohjelmassa neuvolat voivat tilata maksutta kirjakasseja, jollainen jaetaan halukkaille vauvaperheille lapsen ensimmäisen ikävuoden aikana neuvolakäynnin yhteydessä. Ohjelman pyrkimys on tavoittaa perheitä mahdollisimman kattavasti ja tarjota kaikille tasavertainen mahdollisuus varhaislukemiseen. Ääneen lukemisella on tutkitusti monia vaikutuksia lapsen kielelliseen kehitykseen, oppimisen edellytyksiin ja koko perheen hyvinvointiin. Kirjakassit sisältävät kirjojen lisäksi myös tietoa mm. äänen lukemisen merkityksestä ja kirjastoista. Ohjelman vaikuttavuuskyselystä selviää, että kirjakassin saaneiden perheiden lukutottumuksissa vaikutukset jatkuvat yhä leikki-iässä.

Lukukeskus saa vuosittaista toiminta-avustusta opetus- ja kulttuuriministeriöstä, minkä lisäksi sille on myönnetty kolmevuotinen rahoitus **yleisten kirjastojen kirjailijavierailuihin**. Menestyksekkäässä hankkeessa järjestetään 100 kirjailijavierailua vuodessa kirjastoissa ympäri Suomen kolmen vuoden ajan 2025–2027. Vierailut toteuttavat Kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteita kulttuuritapahtumien saavutettavuudesta, joissain kunnissa ne ovat olleet vuoden ainoa kulttuuritapahtuma. Kirjailijavierailut myös lisäävät kirjailijoiden työmahdollisuuksia ja innostavat ihmisiä lukuharrastuksen pariin lisäten hyvinvointia.

Yleisillä kirjastoilla on keskeinen rooli lukemisen ja lukutaidon sekä lukuilon edistämisessä perustyönsä kautta. Tämän lisäksi Seinäjoen kaupunginkirjasto hoitaa opetus- ja kulttuuriministeriön sille antamaa

lasten ja nuorten lukemista ja lukutaitoa edistävien kirjastopalvelujen valtakunnallista erityistehtävää vuodesta 2020 lähtien ja saa tähän vuosittain avustusta n. 200 000e.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa myös vuosittain Lupa- ja valvontaviraston käyttöön määrärahan, jolla LVV myöntää **valtionavustuksia yleisten kirjastojen paikallisiin ja alueellisiin kehittämishankkeisiin**. Vuodelle 2026 1 850 000 euroa osoitettiin alueellisiin ja paikallisiin kehittämishankkeisiin. Avustettavat teemat olivat lukemisen edistäminen ja demokratian ja sananvapauden vahvistaminen. Avustusta oli mahdollista hakea myös omatoimikirjastopalvelun kehittämiseen, jos hanke parantaa kirjastopalvelujen saatavuutta ja omatoimikirjaston toiminnan monimuotoisuutta. Ja lisäksi strategiseen kehittämiseen, jolla tavoitellaan uusia, laaja-alaisia toimintamalleja kirjastotyöhön.

Oikeusministeriöstä on vuonna 2023 siirretty opetus- ja kulttuuriministeriöön pysyvä 200 000 euron määräraha, jolla tuetaan yleisten kirjastojen yhteistyötä **vankiloiden kanssa tavoitteena vankien lukemisen ja lukutaidon edistäminen**. LVV toteuttaa avustushaun vuosittain.

Lukutaidon rahoitus hallituskauden aikana

Valtion talousarviossa lukutaidon edistämiseen on varattuna

2023 1,5 milj.

2024 0,8 milj.

2025 1 milj.

2026 1,55 milj.

Tuleville vuosille 2027–2030 talousarviossa on varaukset 1,5 milj. (pysyvä taso)

Taide- ja kulttuuripoliittisen osaston tuki

Lukukeskuksen vuotuinen toiminta-avustus 300 000e, Lukulahja lapselle -hanke 350 000e, tuki kirjailijavierailuihin kirjastoihin 2025–2027 yht. 300 000e, yht. 950 000e

LVV:n kirjastotoimen kautta yleisille kirjastoille erityisesti lukemisen edistämiseen 1 850 000 e

Vankilakirjastoille 200 000 e

Seinäjoen kaupunginkirjaston erityistehtävä 200 000e

Lukutaitotoiminnan valtionavustukset

Opetushallitus on jakanut valtionavustusta vuosien 2023–2026 aikana yli kolme miljoonaa euroa lukutaitostrategiaa edistäviin toimenpiteisiin. Viimeisin avustushaku oli suuruudeltaan 1 000 000 euroa ja haku oli auki keväällä 2026 (23.3.2026 – 23.4.2026 klo 16:15)

Valtionavustuksessa rahoitetaan kahta eri teemaa:

Teema 1: Kunnan lukutaitostrategian tai lukutaidon toimenpideohjelman luominen tai täytäntöönpano

Hankeavustuksen tarkoituksena on, että kunta tai kuntaverkosto sitoutuu kehittämään kuntalaistensa lukutaitoa pitkäjänteisesti ja systemaattisesti. Toiminnassa kunnalle tai kuntaverkostolle voidaan valmistella uusi paikallinen tai alueellinen lukutaitostrategia tai lukutaidon toimenpideohjelma tai kehittää jo olemassa olevaa strategiaa.

Toiminta sidotaan kuntien perustyöhön, ja siinä hyödynnetään jo olemassa olevia rakenteita, kuten koulujen, varhaiskasvatuksen ja kirjaston perustoimintaa. Toiminnassa hyödynnetään olemassa olevia toimintamalleja ja materiaaleja lukutaitotyön tueksi, kuten Lukeva varhaiskasvatus-, Lukeva koulu- ja Lukeva kunta -ohjelmia ja niihin liittyviä työkaluja.

Teema 2: Olemassa olevan toimintamallin kehittäminen

Toiminnassa jatkokehitetään jo olemassa olevaa toimintamallia. Hankesuunnitelmassa on osoitettava, että toimintamalli on ollut vaikuttava.

Hankesuunnitelmassa tulee huomioida toimintamallin vakiinnuttaminen rahoituskauden jälkeen. Eduksi katsotaan, jos hankkeessa hyödynnetään jo olemassa olevia rakenteita, toimintamalleja tai materiaaleja.

Lukutaitostrategian toimeenpanon avustukset 2023–2026

Kevät 2023; 800 000e

Syksy 2023; 210 000e

Syksy 2024; 700 000e

Kevät 2025; 600 000e

Kevät 2026; 1 000 000e

Yhteensä 3 310 000e

[Hankeavustukset kansallisen lukutaitostrategian toimeenpanon edistämiseen 2026 | Opetushallitus](#)

Opetusneuvos

Tommi Karjalainen

Kulttuuriasianneuvos

Silja Hakulinen

Liitteet Powerpoint-esitys Hakulinen

Jakelu Eduskunta, Kaisa Iso-Sipilä
OKM KUPO Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto, Juha Rintamäki

Tiedoksi OKM KUPO Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto, Minna Karvonen